

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΙΣΤΟΡΙΑΣ Δ΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

1. Τοπική Ιστορία (6-7 διδακτικές ώρες)			
Τίτλος Διδακτικής Ενότητας	Στόχοι	Ιστορικές έννοιες	Ενδεικτικές δραστηριότητες- προτάσεις αξιολόγησης
		Πρωτογενείς	Δευτερογενείς
<p>Η ιστορία του τόπου μου</p> <p>Οι έννοιες του τόπου, της κοινότητας, της τοπικής ιστορίας. Η σχέση τοπικής και γενικής ιστορίας. Οι πηγές της τοπικής ιστορίας.</p>	<p>Οι μαθητές και οι μαθήτριες:</p> <p>Να κατανοήσουν το περιεχόμενο της τοπικής ιστορίας και να εξοικειωθούν με τις έννοιες του τόπου, της κοινότητας και του παρελθόντος.</p> <p>Να συνδέσουν την τοπική ιστορία με τη γενική ιστορία.</p> <p>Να εντοπίσουν και να εξετάζουν τις συνέχειες και τις αλλαγές που αποτυπώνονται στον «τόπο» διαμονής τους σε εκτεταμένες χρονικές περιόδους και να διατυπώσουν ιστορικά ερωτήματα και συμπεράσματα.</p> <p>Να αναγνωρίσουν τις πηγές άντλησης πληροφοριών για την τοπική ιστορία και να εκτιμήσουν</p>	<p>Ιστορία, τόπος, κοινότητα, κτήρια, οικισμοί, αρχαιολογικός χώρος/θέση, ανδριάντας, ηρώο, μνημείο, παρελθόν</p>	<p>Χρόνος, συνέχεια και αλλαγή, ομοιότητα και διαφορά, πηγές τοπικής ιστορίας</p> <p>Καταιγισμός ιδεών και συζήτηση στην τάξη για το τι είναι παλιό στην περιοχή των μαθητών (π.χ. κτήρια, δρόμοι, μαγαζιά, πλατεία, ηρώα, ανδριάντες, σχολεία, μνημεία, αρχαιολογικοί χώροι) και συζήτηση για το πώς το καταλαβαίνουν.</p> <p>Σύνδεση γνωστών ιστορικών γεγονότων με την τοπική ιστορία αξιοποιώντας τον ιστορικό χρόνο. Συζήτηση για επιμέρους θέματα.</p> <p>Άσκηση- έρευνα πεδίου αναγνώρισης στο περιβάλλον της γειτονιάς και καταγραφή για το τι είναι παλιό και καινούριο.</p> <p>Ταξινόμηση πηγών του τόπου με βάση το είδος: κτήρια, φωτογραφίες,</p>

	την αξία τους.			αντικείμενα, παλιά έγγραφα, βιβλία.
<p>Καταλαβαίνω και μελετώ το ιστορικό τοπίο γύρω μου</p> <p>Τα είδη του ιστορικού τοπίου (γειτονιά, δρόμοι, δημόσια και ιδιωτική αρχιτεκτονική, τόποι μνήμης). Μέθοδοι διερεύνησης και αξιοποίησης πηγών στη μελέτη των θεμάτων της τοπικής ιστορίας</p>	<p>Να εξοικειωθούν με την έννοια του ιστορικού τοπίου και των πηγών του.</p> <p>Να επιλέξουν θέματα που αναφέρονται στην τοπική ιστορία με αφορμή το ιστορικό τοπίο και να αιτιολογήσουν τη σημασία τους.</p> <p>Να εντοπίσουν τις μεταβολές που υπέστη ο τόπος τους μέσα στον χρόνο και να εξηγούν τις αλλαγές.</p> <p>Να συζητήσουν/ τις ανθρώπινες επεμβάσεις στον τόπο τους.</p> <p>Να εξοικειωθούν με τους τρόπους ιστορικής διερεύνησης της τοπικής ιστορίας.</p>	<p>Τοπική ιστορία, παρόν, παρελθόν, ιστορικό τοπίο, αρχείο, μουσείο, γειτονιά, τοπωνύμιο, οδωνύμιο, τόπος μνήμης</p>	<p>Χώρος, χρόνος, ιστορικές πηγές (είδη πηγών του τοπίου), συνέχεια και αλλαγή, ομοιότητα και διαφορά, αίτια και συνέπειες, ιστορική σημαντικότητα</p>	<p>Καταγραφή θεμάτων τοπικής ιστορίας που ενδιαφέρουν τους μαθητές: το σχολείο τους, η γειτονιά τους, το χωριό ή η πόλη τους, δημόσια και ιδιωτικά κτήρια, μνημεία νεκροταφεία, εκκλησίες, γεφύρια, λιμάνια, φάροι, κάστρα, παλιά εργοστάσια, παραδοσιακοί οικισμοί. Συζήτηση για τους λόγους επιλογής και της σημασίας τους.</p> <p>Αναζήτηση αποτυπώσεων του τόπου των μαθητών σε παλαιές φωτογραφίες και συζήτηση με ηλικιωμένους συγγενείς που θα τους πληροφορήσουν για τις μεταβολές και πώς αυτές έχουν προκύψει.</p> <p>«Έρευνα πεδίου» σε περιοχές όπου το ιστορικό τοπίο έχει υποστεί παρεμβάσεις εξαιτίας περιβαλλοντικών, οικονομικών ή πολιτικών επιλογών της τοπικής κοινωνίας.</p> <p>Επίσκεψη σε τοπικά αρχεία και τοπικά μουσεία, ενημέρωση από τους υπεύθυνους για τα κριτήρια οργάνωσής τους και σχολιασμός για τη λειτουργία τους. Υλοποίηση μικρών ερευνών για θέματα τοπικής ιστορίας.</p>

				<p>Καταγραφή παλιότερων τοπωνυμίων και σύγκριση με τα σημερινά.</p> <p>Διεξαγωγή έρευνας για τα οδωνύμια της γειτονιάς των μαθητών-τριών.</p>
<p>Όψεις της τοπικής κοινωνίας και η έρευνά της</p> <p>Ο τόπος και οι ανθρώπινες δραστηριότητες στο παρελθόν. Η ιστορία του σχολείου. Η τοπική οικονομία. Πολιτισμός, δημογραφία, μετανάστευση.</p>	<p>Να εμπλακούν σε ερευνητικές εργασίες θεμάτων τοπικής ιστορίας και να αποκτήσουν σταδιακά ιστορικές δεξιότητες.</p> <p>Να κατανοήσουν την αξία των προφορικών μαρτυριών ως ιστορικών πηγών και να αναπτύξουν δεξιότητες παραγωγής αρχαιακού υλικού (προφορικές μαρτυρίες).</p> <p>Να αντιληφθούν τη σημασία της τοπικής ιστορίας στη διαμόρφωση των τοπικών ταυτοτήτων και τις υπερβολές στις οποίες μπορεί να φτάσει η αγάπη για την ιδιαίτερη πατρίδα (τοπικισμός).</p> <p>Να διερευνήσουν τις δραστηριότητες, τις στάσεις, τις αξίες και τα συναισθήματα συντοπιτών τους ως απόρροια των</p>	<p>τοπική ταυτότητα, οικονομία, τοπικισμός, εκπαίδευση, σχολείο, θρησκεία, τοπική γιορτή, πανηγύρι, μετανάστευση, επαγγέλματα, διασκέδαση, ελεύθερος χρόνος</p>	<p>Χώρος, χρόνος, ιστορικές πηγές (αρχεία, προφορικές μαρτυρίες, φωτογραφίες), ομοιότητα και διαφορά, συνέχεια και αλλαγή, ιστορική ενσυναίσθηση</p>	<p>Έρευνα και μελέτη της ιστορίας του σχολείου αντλώντας δεδομένα από τους εκπαιδευτικούς, τους γονείς τους και παλιούς μαθητές και μαθήτριες που ζουν στην περιοχή.</p> <p>Πραγματοποίηση αρχαιακής έρευνας: Μελέτη του μαθητολογίου ή του ποινολόγιου του σχολείου, καταγραφή σκέψεων και σύγκριση με το σημερινό εκπαιδευτικό σύστημα.</p> <p>Αναζήτηση στο Δημοτολόγιο στοιχείων για την καταγωγή, το μορφωτικό επίπεδο και τα επαγγέλματα, αλλά και τον αριθμό των παιδιών που αποκτά κάθε ζευγάρι. Συζήτηση.</p> <p>Συνεντεύξεις των μαθητών από μέλη της οικογένειας, από ανθρώπους της γειτονιάς και της ευρύτερης περιοχής για το πώς ήταν η ζωή τους όταν ήταν παιδιά</p>

	<p>επαγγελματιών, κυρίως, επιλογών τους.</p> <p>Να αναπτύξουν δεξιότητες επικοινωνίας, συνεργασίας, ατομικής και συλλογικής δράσης, οι οποίες συμβάλλουν στην ενίσχυση της προσωπικής και τοπικής ταυτότητας.</p>			<p>(εργασίες, ελεύθερος χρόνος-διασκέδαση, παλιά επαγγέλματα, γιορτές).</p> <p>Συνεντεύξεις των μαθητών-τριών από συγγενείς τους που βίωσαν άμεσα ή έμμεσα τη μετανάστευση.</p> <p>Συλλογή φωτογραφικού υλικού, μελέτη του και διοργάνωση έκθεσης στην τάξη με θέματα: «το σχολείο μου: παλιά και τώρα», «Η αγορά του τόπου μου: άλλοτε και σήμερα», «Τοπικές γιορτές και πανηγύρια».</p> <p>Μετά την υλοποίηση κάποιων από τις παραπάνω έρευνες, οι μαθητές-τριες συμμετέχουν σε δραστηριότητες ενσυναίσθησης (π.χ. παιχνίδια ρόλων με θέματα σχετικά με τη συμμετοχή των παιδιών στη σχολική ζωή, σε τοπικές γιορτές και πανηγύρια, την ψυχαγωγία και τα παλιά παιχνίδια).</p>
--	---	--	--	--

2. Αρχαιολογία (6-7 διδακτικές ώρες)

Τίτλος διδακτικής ενότητας	Στόχοι	Ιστορικές έννοιες		Ενδεικτικές δραστηριότητες-προτάσεις αξιολόγησης
	Οι μαθητές και οι μαθήτριες:	Πρωτογενείς	Δευτερογενείς	
<p>Τι είναι η αρχαιολογία</p> <p>Εισαγωγή στις έννοιες της αρχαιολογίας και της ιστορίας. Σκοποί και μέθοδοι της αρχαιολογίας, στάδια της αρχαιολογικής έρευνας.</p>	<p>Να κατανοήσουν τις ομοιότητες και τις διαφορές ανάμεσα στην ιστορία και την αρχαιολογία, καθώς και τις μεθόδους που χρησιμοποιούν για τη μελέτη του παρελθόντος.</p> <p>Να εκτιμήσουν την αξία της αρχαιολογίας στη διερεύνηση, αναπαράσταση και ερμηνεία του παρελθόντος.</p> <p>Να μπορούν να διακρίνουν τα ίχνη του παρελθόντος που μελετά η αρχαιολογία και τις διαφορές τους.</p> <p>Να γνωρίσουν και να περιγράψουν τα στάδια της αρχαιολογικής έρευνας και ερμηνείας (μεθοδολογία, ανασκαφή, καταγραφή, συντήρηση, μελέτη και ερμηνεία αρχαιολογικών δεδομένων).</p>	<p>αρχαιολογία, ιστορία, παρελθόν, μέθοδοι της αρχαιολογίας, αρχαιολόγος, ανασκαφή, υλικά κατάλοιπα, ευρήματα, ημερολόγιο, ανασκαφικό τετράγωνο</p>	<p>Χρόνος, είδη αρχαιολογικών πηγών (αντικείμενα, αρχιτεκτονικά, οργανικά κατάλοιπα), συνέχεια και αλλαγή</p>	<p>Μελέτη αποσπασμάτων από βιβλία για παιδιά με θέμα την επιστήμη της αρχαιολογίας και της ιστορίας (ενδεικτικά: F. Dieulaufait (2002), <i>Το βιβλίο της Αρχαιολογίας</i>, Αθήνα: Ερευνητές, Μ. Ντεκάστρο (1998), <i>Αρχαιολογία. Ένα ταξίδι στο παρελθόν</i>, Αθήνα: Κέδρος) ή άλλων πηγών. Κατασκευή εννοιολογικού χάρτη. Σύγκριση. Συζήτηση.</p> <p>Ανάγνωση (κατά περίπτωση διασκευασμένων) αποσπασμάτων από βιβλία και συνεντεύξεις σημαντικών Ελλήνων αρχαιολόγων (π.χ. Μ. Ανδρόνικου, Γ. Χουρμουζιάδη, Γ. Σακελλαράκη). Οι μαθητές σχολιάζουν τα συναισθήματα, τον ενθουσιασμό και τις σκέψεις τους για την αρχαιολογική πράξη και τα ευρήματά τους.</p> <p>Φύλλο εργασίας με ενδεικτικά</p>

	-Να πειραματιστούν μέσα από προσομοιώσεις με την εργασία του αρχαιολόγου και να προσεγγίσουν βιωματικά την ανασκαφική διαδικασία.			<p>παραδείγματα αρχαιολογικών μαρτυριών (π.χ. οικισμοί, σπίτια, τάφοι, ναοί, αγάλματα, αγγεία, εργαλεία, νομίσματα, κοσμήματα, διατροφικά και σκελετικά κατάλοιπα) και ταξινόμησή τους σε κατηγορίες (κινητά και ακίνητα ευρήματα, οργανικά και μη οργανικά κατάλοιπα, με βάση το υλικό).</p> <p>Παρακολούθηση σύντομου βίντεο σχετικού με την αρχαιολογική έρευνα και μεθοδολογία. Συζήτηση σε επιμέρους θέματα.</p> <p>Δραστηριότητα πεδίου: «Γινόμαστε αρχαιολόγοι». Ομαδικά παιχνίδια ανασκαφής, συντήρησης και ανάδειξης των αρχαιολογικών ευρημάτων. Δημιουργία α) ημερολογίου ανασκαφής και β) καταλόγων μη κινητών ευρημάτων. Διατύπωση επιχειρημάτων σχετικών με την τύχη των κινητών ευρημάτων μιας ανασκαφής.</p>
<p>Η αρχαιολογία μελετά και ερμηνεύει το παρελθόν</p> <p>Η διαδικασία της μελέτης</p>	Να κατανοήσουν πώς οι αρχαιολόγοι παράγουν τις αφηγήσεις τους για το παρελθόν μέσα από τη μελέτη των καταλοίπων του υλικού πολιτισμού.	Κατοικία, καθημερινή ζωή, κοινωνική οργάνωση, δημόσιος βίος, θρησκεία, ταφικά έθιμα, ιδεολογία, διατροφή,	Χρόνος, είδη αρχαιολογικών πηγών (αντικείμενα, μνημεία, αρχιτεκτονικά, οργανικά κατάλοιπα),	Αποσπάσματα από ταινίες ή φύλλο εργασίας με αφηγήσεις αρχαιολόγων που αναφέρονται στη μελέτη και ερμηνεία των αρχαιολογικών ευρημάτων, στην αξιοποίηση άλλων ιστορικών μαρτυριών και στη

<p>και ερμηνείας των υλικών καταλοίπων. Η μαρτυρία για εκφάνσεις της ανθρώπινης δράσης (κατοικία, κοινωνική οργάνωση, οικονομία, ιδεολογία, τρόπος ζωής) μέσα από τη μελέτη των αρχαιολογικών καταλοίπων</p>	<p>Να αναγνωρίσουν τον διεπιστημονικό χαρακτήρα της αρχαιολογίας.</p> <p>Να αντιληφθούν ότι οι αρχαιότητες (τεχνουργήματα, αρχιτεκτονικά κατάλοιπα, αρχαιολογικές θέσεις) λειτουργούν ως «μάρτυρες» της ανθρώπινης δράσης, των γνώσεων, των αντιλήψεων και των σκέψεων των ανθρώπων της εποχής στην οποία δημιουργήθηκαν.</p> <p>Να διαπιστώσουν ότι σε έναν αρχαιολογικό χώρο διασώζονται υλικά κατάλοιπα διαφορετικών χρονικών περιόδων, τα οποία αναπτύσσονται οριζόντια και κάθετα σε διαδοχικά στρώματα.</p> <p>Να αφηγούνται τις δικές τους ιστορίες μελετώντας υλικά κατάλοιπα του παρελθόντος.</p>	<p>τέχνη, ενδυμασία, εμπόριο-ανταλλαγές, αρχαιολογικά ευρήματα, μνημεία, κτήρια, αρχαιολογικές θέσεις, οργανικά κατάλοιπα, αρχαιολογία, αρχαιομετρία</p>	<p>συνέχεια και αλλαγή ιστορική φαντασία</p>	<p>συνεργασία με άλλες επιστήμες. Σχολιασμός και εξαγωγή συμπερασμάτων.</p> <p>Επιτόπια ή διαδικτυακή επίσκεψη σε αρχαιολογικούς χώρους/μνημεία έτσι ώστε οι μαθητές: α) να διαπιστώσουν τις αλλαγές στον χρόνο και το πώς τα αρχαιολογικά κατάλοιπα μπορούν να λειτουργήσουν ως ιστορικές μαρτυρίες του παρελθόντος και β) να εντοπίσουν, να παρατηρήσουν και να σχολιάσουν περιπτώσεις ταυτόχρονης παρουσίας αρχιτεκτονικών καταλοίπων διαφορετικών εποχών.</p> <p>Τα παιδιά μελετούν ένα πρωτότυπο υλικό κατάλοιπο, μια εικονιστική αναπαράστασή του ή ένα αντίγραφο-εκμαγείο ενός αρχαιολογικού ευρήματος και αφηγούνται μια ιστορία.</p>
<p>Από την ανασκαφή στο μουσείο</p> <p>Συντήρηση και ανάδειξη αρχαιοτήτων,</p>	<p>Να κατανοήσουν και να χρησιμοποιήσουν στον προφορικό και στον γραπτό λόγο βασικές έννοιες και αρχές της συντήρησης και της ανάδειξης των αρχαιοτήτων (εξοικείωση με την ειδική</p>	<p>Συντήρηση, αποκατάσταση, αναστήλωση, ανάδειξη, έκθεση αρχαιολογικών ευρημάτων,</p>	<p>Χρόνος, παρελθόν, παρόν, ιστορικές πηγές (αντικείμενα, μνημεία, αρχιτεκτονικά κατάλοιπα,</p>	<p>Αξιοποίηση οπτικών, οπτικοακουστικών και διαδικτυακών πηγών με παραδείγματα σχετικά με την συντήρηση και την ανάδειξη των υλικών καταλοίπων του παρελθόντος: τεχνουργήματα, μνημεία, αρχιτεκτονική, αρχαιολογικές</p>

<p>αρχαιολογικοί χώροι και μουσεία. Αρχαιοκαπηλία, πολιτιστική κληρονομιά.</p>	<p>ορολογία).</p> <p>Να εκτιμήσουν και να επιχειρηματολογήσουν για τη σημασία και τον ρόλο των αρχαιολογικών μουσείων και για την ανάγκη διατήρησης και προστασίας των αρχαιολογικών χώρων.</p> <p>Να κατανοήσουν τις έννοιες της αρχαιοκαπηλίας και της πολιτιστικής κληρονομιάς.</p> <p>Να επιλέξουν αρχαιολογικά ευρήματα για την οργάνωση μιας έκθεσης, να αξιολογήσουν τις επιλογές που έκαναν και να συζητήσουν τον τρόπο έκθεσης σε μουσεία που έχουν επισκεφθεί.</p>	<p>αρχαιοκαπηλία, πολιτιστική κληρονομιά, μουσειακή έκθεση, αναπαράσταση, τουρισμός</p>	<p>οπτικοακουστικές πηγές), συνέχεια και αλλαγή</p>	<p>θέσεις.</p> <p>Επίσκεψη σε αρχαιολογικούς χώρους και αρχαιολογικά μουσεία, παρατήρηση και συζήτηση για τις λειτουργίες τους, την κατάσταση των υλικών καταλοίπων και για τη σημασία τους στη γνώση και παρουσίαση του παρελθόντος στο κοινό.</p> <p>Παρακολούθηση αποσπασμάτων ταινιών για ζητήματα αρχαιοκαπηλίας ή/και διαδικτυακή επίσκεψη σε ξένα μουσεία με αρχαιοελληνικά εκθέματα. Συζήτηση με επιχειρήματα για την ανάγκη διαχείρισης της πολιτιστικής κληρονομιάς (προστασία αρχαιοτήτων, αρχαιοκαπηλία, επαναπατριsmός αρχαιοτήτων).</p> <p>Παρουσίαση στην τάξη μιας έκθεσης που οι μαθητές είδαν στο μουσείο. Συζήτηση για τις επιλογές σχετικά με την παρουσίαση των εκθεμάτων.</p> <p>«Εκθέτουμε και ερμηνεύουμε το παρελθόν. Το δικό μας μουσείο»: Άσκηση έκθεσης και ερμηνείας ευρημάτων που επιλέγουν οι μαθητές στη σχολική τάξη με την ολοκλήρωση της θεματικής ενότητας και σχολιασμός των</p>
--	--	---	---	---

				επιλογών τους.
--	--	--	--	----------------

3. Η προϊστορική εποχή (7-8 διδακτικές ώρες)

Τίτλος διδακτικής ενότητας	Στόχοι	Ιστορικές έννοιες		Ενδεικτικές δραστηριότητες-προτάσεις αξιολόγησης
		Πρωτογενείς	Δευτερογενείς	
Η προϊστορία και οι περίοδοί της	Να αντιληφθούν ότι οι χρονικές υποδιαιρέσεις της Προϊστορικής εποχής συνδέονται με την αντίστοιχη χρήση υλικών από τον άνθρωπο.	Προϊστορία, εργαλεία, λίθος, χαλκός, σίδηρος, Εποχή Λίθου, Εποχή Χαλκού, Εποχή Σιδήρου	Χρόνος, συνέχεια και αλλαγή	Μελέτη παράλληλων χρονογραμμών για τις συμβατικές υποδιαιρέσεις της Προϊστορικής εποχής (Εποχές Λίθου, Χαλκού, Σιδήρου). Δημιουργία χρονογραμμής της τάξης όπου σταδιακά θα αναρτώνται χρονολογίες – σταθμοί και φωτογραφίες αντιπροσωπευτικών τεχνουργημάτων και μνημείων. Δραστηριότητες αφής και παρατήρησης στην τάξη σύγχρονων αντικειμένων φτιαγμένων από πέτρα, χαλκό, σίδηρο. Σχολιασμός των ιδιοτήτων τους.
Οι πρώτοι άνθρωποι Η εμφάνιση και εξέλιξη του ανθρώπινου είδους.	Να εξοικειωθούν με διάφορες απόψεις για την εμφάνιση του ανθρώπου και να συνειδητοποιήσουν ότι αυτή	Γη, γεωλογικές και κλιματικές αλλαγές, εποχή παγετώνων, Homo sapiens	Χρόνος (ιστορικός και γεωλογικός), ιστορικές πηγές	Παρακολούθηση σύντομου βίντεο που αφορά στην εμφάνιση του ανθρώπου και τις διάφορες απόψεις που υπάρχουν.

<p>Η ανακάλυψη της φωτιάς. Η λιθοτεχνία και η εξέλιξή της.</p>	<p>συνιστά την έναρξη της ανθρώπινης ιστορίας.</p> <p>Να εκτιμήσουν ότι για την παλαιολιθική εποχή δεν υπάρχουν διαθέσιμες γραπτές πηγές αλλά μόνο αρχαιολογικά κατάλοιπα τα οποία παρέχουν πληροφορίες για τις ανθρώπινες κοινωνίες.</p> <p>Να αποτιμήσουν τις αλλαγές που σηματοδοτούνται στις ζωές των ανθρώπων ως σήμερα συνδέοντας παρόν και παρελθόν.</p>	<p>sapiens, ευρήματα, λιθοτεχνία, φωτιά</p>	<p>(αρχαιολογικά κατάλοιπα, οπτικοακουστικές πηγές), συνέχεια και αλλαγή, ομοιότητα και διαφορά, πολυπρισματικότητα</p>	<p>Φύλλο εργασίας με αρχαιολογικά ευρήματα της περιόδου και τις αντίστοιχες αρχαιολογικές ερμηνείες που εξάγονται.</p> <p>Παραγωγή γραπτού ή προφορικού λόγου με θέμα τις αλλαγές στο ταξίδι του ανθρώπου στο πέρασμα του χρόνου από το παρελθόν στο παρόν. Παρουσίαση και συζήτηση.</p>
<p>Οι άνθρωποι στην Εποχή του Λίθου</p> <p>Η Παλαιολιθική και Νεολιθική εποχή στον κόσμο και στον ελλαδικό χώρο. Από την ομαδικότητα στη μόνιμη εγκατάσταση. Παλαιολιθική και νεολιθική οικονομία.</p>	<p>Να αναγνωρίσουν τα χαρακτηριστικά της κοινωνικής οργάνωσης και οικονομίας στην παλαιολιθική εποχή και να είναι σε θέση να αποτιμήσουν τη σημασία τους στην εξέλιξη των ανθρώπινων κοινωνιών.</p> <p>Να διερευνήσουν το χωροχρονικό πλαίσιο εμφάνισης των παλαιολιθικών και νεολιθικών κοινωνιών στη Μέση Ανατολή, την Ελλάδα και τα Βαλκάνια και να σχολιάσουν τα χαρακτηριστικά τους.</p>	<p>Εποχή του Λίθου, Παλαιολιθική-Νεολιθική περίοδος, νομαδικότητα, σπήλαια, καταυλισμός, οικονομία, τροφосуλλογή, κυνήγι, ψάρεμα, λιθοτεχνία, εργαλεία, όπλα, γεωργία, κτηνοτροφία, τροφοπαραγωγή, μόνιμη εγκατάσταση, κεραμική, εργαλεία,</p>	<p>Χώρος, χρόνος, ιστορικές πηγές (αρχαιολογικά κατάλοιπα, γραπτές δευτερογενείς πηγές), ιστορική σημαντικότητα, αιτιότητα, συνέχεια και αλλαγή, ομοιότητα και διαφορά</p>	<p>Δημιουργία εννοιολογικού χάρτη με τις βασικές έννοιες της παλαιολιθικής εποχής (κυνήγι, τροφосуλλογή, μετακινήσεις, καταυλισμός) και εμπλουτισμός τους με ζωγραφικές αναπαραστάσεις που δημιουργούν τα παιδιά.</p> <p>Μελέτη παράλληλων χρονογραμμών και χαρτών που αποτυπώνουν τη χρονική και χωρική διασπορά (Μέση Ανατολή, Αιγαίο - Ελλάδα, Βαλκάνια) των ευρημάτων από την Παλαιολιθική και Νεολιθική περίοδο. Συζήτηση. Στους χάρτες οι μαθητές μπορούν να</p>

	<p>Να μελετήσουν περιπτώσεις διαφορετικών εγκαταστάσεων σε σπήλαια και εποχιακούς καταυλισμούς, κατασκευής μεγαλιθικών μνημείων και δημιουργίας μόνιμων οικισμών. Να εξηγήσουν τις αλλαγές και να τις συνδέσουν με τις διαφορετικές τους χρήσεις και με τις ανάγκες των ανθρώπων.</p> <p>Να αξιολογήσουν τις συνθήκες, να αναζητήσουν τα αίτια και τα αποτελέσματα της αλλαγής στην οικονομία, την τεχνολογία και την κοινωνική οργάνωση στη Νεολιθική εποχή (μόνιμη εγκατάσταση, γεωργία, κτηνοτροφία, κεραμική, εργαλεία), να τα εντάξουν στο πλαίσιο της εποχής που ξεκινούν να συμβαίνουν και να τα συνδέσουν με το παρόν.</p>	<p>ειδώλια, τρόποι και τόποι κατοικίας, αρχιτεκτονική, ιδεολογία, κοινωνική οργάνωση</p>	<p>προσαρτήσουν και να σχολιάσουν το δικό τους οπτικό υλικό με σχετικά αντικείμενα, είδη διατροφής, ασχολίες, είδη εγκατοίκησης, εργαλεία της περιόδου.</p> <p>Μελέτη οπτικών πηγών με σπήλαια, οικισμούς και μεγαλιθικά μνημεία (π.χ. σπήλαιο Πετραλώνων, Ντόλνι Βεστόνιτσε, Ιεριχώ, Τσατάλ Χουγιούκ, Σέσκλο, Διμήνι, Δισπηλιό, μεγαλιθικά μνημεία). Εντοπισμός και σχολιασμός των διαφορετικών χαρακτηριστικών που σχετίζονται με τις διαφορετικές μορφές εγκατοίκησης της Παλαιολιθικής και Νεολιθικής (τρόπος ζωής, καθημερινές ασχολίες, εργαλεία, υλικά). Συζήτηση.</p> <p>Δημιουργία εννοιολογικού χάρτη με τις βασικές έννοιες της νεολιθικής εποχής (τροφοπαραγωγή, γεωργία, κτηνοτροφία, μόνιμη εγκατάσταση, κεραμική) και εμπλουτισμός τους με ζωγραφικές αναπαραστάσεις που δημιουργούν τα παιδιά. Σύγκριση με τον εννοιολογικό χάρτη που έχουν δημιουργήσει για την Παλαιολιθική περίοδο.</p> <p>Επίσκεψη σε μουσεία ή αρχαιολογικούς</p>
--	--	--	--

				χώρους που περιέχουν ευρήματα από την Εποχή του Λίθου και έρευνα-μελέτη σε ομάδες συγκεκριμένων κατηγοριών τεχνουργημάτων (εργαλεία, κεραμική, αρχιτεκτονικά κατάλοιπα, ειδώλια, οργανικά κατάλοιπα διατροφής). Παιχνίδι ρόλων στην τάξη: οι μαθητές-τριες ζουν στη Νεολιθική εποχή, συλλέγουν υλικά για την κατασκευή του σπιτιού τους και οργανώνουν την καθημερινότητά τους ή επιστρέφουν στο σπίτι και αφηγούνται στα μέλη της οικογένειας πώς πέρασαν τη μέρα τους.
<p>Οι άνθρωποι στην Εποχή του Χαλκού</p> <p>Η Εποχή του Χαλκού στην Ανατολή και την Ελλάδα. Οι αλληλεπιδράσεις. Οι ανακτορικές κοινωνίες της εποχής του Χαλκού στο Αιγαίο και ο πολιτισμός τους. Κοινωνική και οικιστική οργάνωση, οικονομία, θρησκεία, γραφή, ιδεολογία.</p>	<p>Να γνωρίσουν και να μπορούν να περιγράψουν τα βασικά χαρακτηριστικά των κοινωνιών που αναπτύχθηκαν στην Ανατολή και στο Αιγαίο και να συζητήσουν τους λόγους της ακμής τους κατά την εποχή του Χαλκού.</p> <p>Να ανακαλύψουν όψεις της ζωής των ανθρώπων της εποχής του Χαλκού στο Αιγαίο (οικονομία, εμπόριο, ιδεολογία, κοινωνική ιεραρχία, αρχιτεκτονική, θρησκεία, ταφικά έθιμα, γραφή) μέσα από τη μελέτη των υλικών καταλοίπων που αφορούν στις προϊστορικές</p>	<p>Εποχή Χαλκού, χαλκός, μπρούντζος, κοινωνίες στην Ανατολή: Αίγυπτος – Μεσοποταμία, ανακάλυψη του τροχού, πολιτιστική αλληλεπίδραση, Κυκλαδικός πολιτισμός, Μινωικός πολιτισμός, Μυκηναϊκός πολιτισμός, γραφή, ιερογλυφικά, Γραμμική Α΄ και Β΄, κοινωνική οργάνωση,</p>	<p>Χρόνος, χώρος, συνέχεια και αλλαγή, αιτιότητα, ιστορικές πηγές (αρχαιολογικά κατάλοιπα, οπτικές, οπτικοακουστικές πηγές), ιστορική σημαντικότητα, ομοιότητα και διαφορά</p>	<p>Εργασία σε ομάδες με πρωτογενείς και δευτερογενείς οπτικές πηγές (φωτογραφίες τεχνουργημάτων, αναπαραστάσεις χρήσης) και χάρτες που αναδεικνύουν: α) όψεις της καθημερινής ζωής και της κοινωνικής οργάνωσης στην Ανατολή και στο Αιγαίο (πόλεις, ανάκτορα), β) τεχνολογικές εξελίξεις (επεξεργασία μετάλλων, χρήση τροχού, γραφή), γ) ναυτιλία, εμπόριο και ανταλλαγές. Παρατήρηση, περιγραφή, σύγκριση- και συζήτηση των δεδομένων.</p> <p>Δραστηριότητα κατανόησης των ιστορικών εννοιών «κυκλαδικός», «μινωικός», «μυκηναϊκός πολιτισμός».</p>

	<p>κοινωνίες των Κυκλάδων, της μινωικής Κρήτης και της μυκηναϊκής Ελλάδας.</p> <p>Να εξετάσουν και να συγκρίνουν τις λειτουργίες και το ρόλο των ανακτορικών κέντρων στη μινωική Κρήτη και τη μυκηναϊκή Ελλάδα και να εξάγουν συμπεράσματα για το ανακτορικό σύστημα.</p> <p>Να συνειδητοποιήσουν τη σχέση των κοινωνιών του Αιγαίου με τις αντίστοιχες της Ανατολής. Να αναγνωρίσουν τη διακίνηση ιδεών, αγαθών και καλλιτεχνικών επιρροών στο Αιγαίο κατά τη συγκεκριμένη περίοδο, όπως αυτές μαρτυρούνται από τον υλικό πολιτισμό.</p>	<p>θρησκεία, μινωικά ανάκτορα, μυκηναϊκά ανάκτορα και ακροπόλεις, εμπόριο, ανταλλαγές, ναυτιλία</p>	<p>Αντιστοίχιση των εννοιών με εικόνες (οικισμοί, πόλεις, ανάκτορα, ακροπόλεις, αγγεία, όπλα, κοσμήματα, λατρευτικά αντικείμενα) ενδεικτικές του χρόνου, του τόπου και της έκφρασης κάθε πολιτισμού.</p> <p>Εναλλακτικά: Διοργάνωση μουσειακής έκθεσης στην τάξη με το ίδιο θέμα και με την ενεργητική συμμετοχή των παιδιών, των δασκάλων και των γονέων και κηδεμόνων τους.</p> <p>Επίσκεψη σε μουσεία ή αρχαιολογικούς χώρους που παρουσιάζουν ευρήματα από την Εποχή του Χαλκού στην Ελλάδα και έρευνα-μελέτη σε ομάδες συγκεκριμένων κατηγοριών τεχνουργημάτων.</p> <p>Φύλλο εργασίας με οπτικές πηγές (φωτογραφίες, αναπαραστάσεις) του ανακτόρου της Κνωσού και της Ακρόπολης των Μυκηνών. Συζήτηση για τις ομοιότητες και διαφορές σε συνάρτηση με τις χρήσεις των χώρων και τις λειτουργίες των ανακτόρων.</p> <p>Ομαδική διαθεματική προσέγγιση στο μάθημα των καλλιτεχνικών και</p>
--	---	---	--

				<p>κατασκευές με διάφορες τεχνικές (π.χ. κολάζ) ενός πολύπλοκου κτίσματος (Κνωσός) ή μιας εντυπωσιακής πύλης (Μυκήνες).</p> <p>Μελέτη οπτικών πηγών με μνημεία και τεχνουργήματα που υποδεικνύουν τις σχέσεις των μινωικών και μυκηναϊκών κοινωνιών με την Ανατολή και την Αίγυπτο και τις μεταξύ τους επιρροές. Παιχνίδι ρόλων με θέμα: Είσαι έμπορος στην μινωική Κρήτη. Γράφεις μια επιστολή με τα μέρη που επισκέφτηκες και τα προϊόντα και τα εργαλεία που αντάλλαξες.</p>
<p>Το τέλος των ανακτορικών κοινωνιών</p> <p>Η παρακμή και το τέλος των ανακτορικών κοινωνιών της μινωικής Κρήτης και της Μυκηναϊκής Ελλάδας. Η έναρξη της εποχής του Σιδήρου. Η μείωση του πληθυσμού, οι αλλαγές στην κοινωνική οργάνωση και την οικονομία, οι</p>	<p>Να προβληματιστούν για τους λόγους της παρακμής των ανακτορικών κοινωνιών του Αιγαίου, να αποτιμήσουν τα αποτελέσματα της κατάρρευσής τους και να εξηγήσουν τις αλλαγές που επήλθαν.</p> <p>Να διερευνήσουν και να αξιολογήσουν τα χαρακτηριστικά των πρώτων αιώνων της εποχής του Σιδήρου (1.200/1.100 έως το 900 π.Χ.) στον ελλαδικό χώρο σε οικιστικό, κοινωνικό και πολιτικό</p>	<p>Παρακμή των ανακτορικών κοινωνιών, καταστροφή ανακτόρων, Εποχή Σιδήρου, μεταλλουργία σιδήρου, πληθυσμιακές μεταβολές, μετακινήσεις, αποικισμός, κτηνοτροφία, ακμή, παρακμή</p>	<p>Χώρος, συνέχεια και αλλαγή, ομοιότητα και διαφορά, ιστορικές πηγές, αιτιότητα, ιστορική ενσυναίσθηση, πολυπρισματικότητα</p>	<p>Μελέτη σύντομων δευτερογενών γραπτών πηγών (αρχαιολογικά κείμενα) με διαφορετικές ερμηνείες για την κατάρρευση των μινωικών και μυκηναϊκών ανακτορικών κοινωνιών και του πολιτισμού τους. Συζήτηση για τα αποτελέσματα των μεταβολών.</p> <p>Μελέτη χάρτη με τις θέσεις κατοίκησης της νέας περιόδου. Εντοπισμός των μετακινήσεων προς την Ιωνία. Εξαγωγή συμπερασμάτων.</p> <p>Μελέτη σύντομης δευτερογενούς</p>

μετακινήσεις.	επίπεδο και στη ζωή των ανθρώπων.			<p>γραπτής πηγής για τα χαρακτηριστικά της εποχής μετά το τέλος των ανακτόρων και συζήτηση για τις αλλαγές.</p> <p>Δραστηριότητες ενσυναίσθησης με θέματα όπως: «Ποιες είναι οι σκέψεις και τα συναισθήματά σας αν ζούσατε εκείνη την εποχή και: α. Ετοιμαζόσασταν να φύγετε από την πατρίδα σας για να αποικήσετε σε ένα νέο τόπο; β. Αλλάζατε επάγγελμα για να επιβιώσετε και από τεχνίτης ή έμπορος γινόσασταν κτηνοτρόφος; γ. Αναγκαζόσασταν να ζήσετε σε πολύ μικρά χωριά αντί σε μεγάλους οικισμούς όπως συνέβαινε παλιά;»</p>
---------------	-----------------------------------	--	--	--

4. ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ (5-6 διδακτικές ώρες)			
4.1 Η γεωμετρική και η αρχαϊκή εποχή			
Τίτλος διδακτικής	Στόχοι	Ιστορικές έννοιες	Ενδεικτικές δραστηριότητες-

ενότητας	Οι μαθητές και οι μαθήτριες:	Πρωτογενείς	Δευτερογενείς	προτάσεις αξιολόγησης
<p>Η αρχαιότητα και οι εποχές της</p> <p>Ιστορικοί χρόνοι και η περιοδολόγηση. Οι ιστορικές πηγές. Τα σημαντικά ιστορικά γεγονότα – σταθμοί.</p>	<p>Να κατανοήσουν και να περιγράψουν τις διαφορές μεταξύ προϊστορίας και ιστορίας.</p> <p>Να διακρίνουν τα είδη των πηγών που χρησιμοποιεί ο αρχαιολόγος και ο ιστορικός για να αντλήσουν πληροφορίες για την αρχαιότητα.</p>	<p>Γεωμετρική εποχή, Αρχαϊκή εποχή, Κλασική εποχή, Ελληνιστική εποχή, γραπτές μαρτυρίες, αρχαιολογικά κατάλοιπα</p>	<p>Ιστορικός χρόνος, ιστορικές πηγές (γραπτές πηγές, μνημεία, τεχνουργήματα, ιστορικές μελέτες), ιστορική σημαντικότητα</p>	<p>Μελέτη παράλληλων χρονογραμμών με τις βασικές εξελίξεις κατά τη διάρκεια των προϊστορικών και των ιστορικών χρόνων, με τις χρονικές τομές και σημαντικά γεγονότα της αρχαιότητας (ομηρικά έπη, αποικισμοί, Ολυμπιακοί Αγώνες, Περσικοί πόλεμοι, Ακρόπολη Αθηνών, Πελοποννησιακός Πόλεμος, εκστρατεία Αλέξανδρου κλπ). Συζήτηση για τον ρόλο των γραπτών κειμένων στην μελέτη της ιστορίας σε σχέση με τα αρχαιολογικά ευρήματα.</p> <p>Φύλλο εργασίας με πρωτογενείς και δευτερογενείς πηγές (αρχαιολογικά ευρήματα, ομηρικά έπη, επιγραφές και αναφορές σύγχρονων μελετητών) με σκοπό οι μαθητές να τις ταξινομήσουν.</p>
<p>Η γεωμετρική εποχή</p> <p>Η κοινωνία και οικονομία κατά τη γεωμετρική εποχή. Η οικιστική οργάνωση. Οι πληθυσμιακές μετακινήσεις. Ο θεσμός της βασιλείας. Ο υλικός</p>	<p>Να αναζητήσουν μέσα από πηγές και να συνοψίσουν τα βασικά χαρακτηριστικά της περιόδου αναφορικά με την οικιστική και κοινωνική οργάνωση και την οικονομία.</p> <p>Να κατανοήσουν και να περιγράψουν τα χαρακτηριστικά της</p>	<p>Γεωμετρική εποχή, γεωμετρική τέχνη, οικισμοί, ομηρικά έπη, θρησκεία, γεωργία, κτηνοτροφία, μετανάστευση, εμπόριο, βασιλεία, ταφικά έθιμα</p>	<p>Χρόνος, ιστορικές πηγές (αρχαιολογικά κατάλοιπα, γραπτές πηγές, οπτικές πηγές), ομοιότητα και διαφορά, συνέχεια και αλλαγή</p>	<p>Μελέτη οπτικών πηγών (χάρτες, κατόψεις οικισμών και σπιτιών) και σύγκριση των πληροφοριών για την οικιστική οργάνωση με τα αντίστοιχα χαρακτηριστικά της προϊστορικής περιόδου.</p> <p>Μελέτη μεταφρασμένων αποσπασμάτων από τα ομηρικά έπη αναφορικά με τα</p>

<p>πολιτισμός. Τα ομηρικά έπη.</p>	<p>βασιλείας κατά τη Γεωμετρική εποχή.</p> <p>Να σχολιάσουν τα χαρακτηριστικά της γεωμετρικής εποχής μέσα από τη μελέτη του υλικού πολιτισμού της περιόδου.</p> <p>Να γνωρίσουν τα χαρακτηριστικά του «γεωμετρικού ρυθμού».</p>			<p>χαρακτηριστικά της περιόδου (βασιλεία, ταφικά έθιμα, πόλεμος) και σύγκρισή τους με τα δεδομένα της προϊστορικής περιόδου.</p> <p>Φύλλο εργασίας από τον/την εκπαιδευτικό ή κολάζ που φτιάχνουν οι μαθητές-τριες με χαρακτηριστικά αντικείμενα της Γεωμετρικής περιόδου (χρηστικά αγγεία, ταφικοί αγγεία, ομοιώματα ναών, πυξίδες). Συζήτηση για τη χρήση τους (θρησκευτική, καθημερινότητα, ταφική) και τις πληροφορίες που παρέχουν οι παραστάσεις τους (ταφικά έθιμα, πόλεμος, μυθολογία). Τα παιδιά δημιουργούν τα δικά τους έργα, με βάση το υλικό που έχουν μελετήσει, ζωγραφίζοντας αγγεία με γεωμετρικά σχέδια και ανθρωπόμορφες παραστάσεις με σχήματα.</p>
<p>Η εμφάνιση της πόλης-κράτους στην Αρχαϊκή εποχή</p> <p>Η συγκρότηση των πόλεων-κρατών. Οι τρόποι κοινωνικής και πολιτικής οργάνωσης και</p>	<p>Να περιγράψουν τα χαρακτηριστικά της πόλης-κράτους και να επιχειρηματολογήσουν για τη σημασία της κατά την αρχαϊκή περίοδο.</p> <p>Να κατανοήσουν την εξέλιξη των πολιτευμάτων και να διακρίνουν τα</p>	<p>Αρχαϊκή εποχή, πόλη-κράτος, συννοικισμός, σπλιτική φάλαγγα, βασιλιάς, ευγενείς, πολιτεύματα, αριστοκρατία, ολιγαρχία, τυραννίδα,</p>	<p>ιστορικές πηγές (πρωτογενείς και δευτερογενείς γραπτές πηγές, τεχνουργήματα), συνέχεια και αλλαγή, αιτιότητα, σημαντικότητα,</p>	<p>Φύλλο εργασίας με πρωτογενείς και δευτερογενείς πηγές (αρχαιολογικά ευρήματα, επιγραφές και αναφορές σύγχρονων μελετητών) με σκοπό οι μαθητές-τριες να παραγάγουν ιστορικές αφηγήσεις για όψεις της αρχαϊκής περιόδου σχετικά με ζητήματα οργάνωσης και διοίκησης των πόλεων-</p>

<p>τα πολιτεύματα. Η Αθήνα και η Σπάρτη. Οι νομοθέτες και οι μεταρρυθμίσεις.</p>	<p>χαρακτηριστικά τους.</p> <p>Να συγκρίνουν το πολίτευμα της ολιγαρχίας στη Σπάρτη και το πολίτευμα της δημοκρατίας στην Αθήνα και να επισημάνουν τις ομοιότητες και τις διαφορές.</p>	<p>δημοκρατία, δουλεία, νομοθέτες, Σεισάχθεια</p>	<p>ιστορική ενσυναίσθηση</p>	<p>κρατών (πολιτεύματα, στρατός-φάλαγγα, κοινωνικές τάξεις).</p> <p>Δημιουργία εννοιολογικού χάρτη με τις διαφορές των πολιτευμάτων. Ακροστιχίδες, αντιστοιχίσεις, σταυρόλεξα, πίνακες διπλής εισόδου.</p> <p>Παιχνίδι ρόλων με θέμα «Σκέφτομαι και λειτουργώ ως πολίτης στο πλαίσιο της δημοκρατίας/ ολιγαρχίας/ αριστοκρατίας/ τυραννίδας» μετά από συζήτηση για τα χαρακτηριστικά των πολιτευμάτων και την επίδρασή τους στη ζωή των ανθρώπων.</p> <p>Δραματοποίηση – Παιχνίδι ρόλων με θέμα «Σκέφτομαι και λειτουργώ ως πολίτης». Παραγωγή ιστορικού αφηγήματος: Ένας Σπαρτιάτης και ένας Αθηναίος αφηγούνται ο ένας στον άλλο μια μέρα στην πόλη τους.</p>
<p>Οικονομία και κοινωνία την Αρχαϊκή περίοδο</p> <p>Η διεύρυνση του ελληνικού κόσμου μέσω του Β΄ Αποικισμού και της ανάπτυξης του εμπορίου.</p>	<p>Να κατανοήσουν ότι τα αίτια του Β΄ Αποικισμού ήταν σύνθετα και να είναι σε θέση να τα ιεραρχήσουν και να τα συνδέσουν μεταξύ τους.</p> <p>Να προβληματιστούν για τους λόγους για τους οποίους οι</p>	<p>Β΄ Αποικισμός, γεωργία, κτηνοτροφία, δουλεία, εμπόριο, ανταλλαγές, αποικισμοί, μητρόπολη, αποικία,</p>	<p>Χώρος, αιτιότητα, ιστορικές πηγές (γραπτές πηγές, αρχαιολογικά ευρήματα), ιστορική ενσυναίσθηση</p>	<p>Φύλλο εργασίας με (σύντομες δευτερογενείς) γραπτές πηγές που αναδεικνύουν τα αίτια του Β΄ Αποικισμού και συζήτηση για τα αποτελέσματά του.</p> <p>Εργασία σε ομάδες με πηγές και</p>

<p>Οι εξελίξεις στην οικονομία. Η αγροτική ζωή. Ο Ησίοδος.</p>	<p>άνθρωποι μετανάστευαν στο παρελθόν.</p> <p>Να συνδέσουν την ανάπτυξη των εμπορικών ανταλλαγών με τις αλλαγές στην κοινωνική οργάνωση, την οικονομία, τα πολιτεύματα και την τέχνη.</p> <p>Να μπορούν να εντοπίσουν στον χάρτη τη θέση των νέων πόλεων που ιδρύθηκαν την αρχαϊκή περίοδο και να εξηγήσουν το πλαίσιο της σχέσης και τους δυνατούς δεσμούς των μητροπόλεων με τις αποικίες.</p>	<p>νομίσματα.</p>		<p>αρχαιολογικά ευρήματα που δείχνουν τις αλλαγές που επέφεραν οι εμπορικές ανταλλαγές στην καθημερινή ζωή, την οικονομία, στην κοινωνική και πολιτική οργάνωση.</p> <p>Μελέτη ιστορικών χαρτών με τη θέση μητροπόλεων και αποικιών του 7^{ου} και 6^{ου} π.Χ. αιώνα και σύντομων δευτερογενών πηγών για τη διαδικασία του αποικισμού.</p> <p>Παιχνίδι ρόλων: Οι μαθητές-τριες συζητούν γιατί πρέπει να μεταναστεύσουν, ρωτούν το μαντείο για την καταλληλότερη τοποθεσία, οργανώνουν την τελετή αναχώρησης, μεταφέρουν τον βωμό και το «ιερό πυρ» στη νέα πατρίδα.</p>
<p>Ο πολιτισμός της αρχαϊκής περιόδου</p> <p>Η αρχαία θρησκεία και τα ιερά. Οι πανελλήνιοι αγώνες. Η επανεμφάνιση της γραφής. Ο πνευματικός και υλικός πολιτισμός.</p>	<p>Να διερευνήσουν στοιχεία της θρησκείας της περιόδου και να τα διασυνδέσουν με τα πανελλήνια ιερά και τα μαντεία.</p> <p>Να εξετάσουν στοιχεία από την ιστορία των Ολυμπιακών Αγώνων, να εκτιμήσουν τη σημασία τους για τις κοινωνίες της αρχαίας Ελλάδας και να επισημάνουν ομοιότητες και</p>	<p>Πανελλήνια ιερά και μαντεία, αθλητικοί αγώνες (Ολυμπιακοί αγώνες), θρησκεία – λατρεία, αρχαϊκή τέχνη, αλφαβητική γραφή, καθημερινός βίος, μνημειακή αρχιτεκτονική, δωρικός και ιωνικός</p>	<p>Χώρος, ιστορικές πηγές (υλικά τεκμήρια), συνέχεια και αλλαγή, αιτιότητα, ομοιότητα και διαφορά, ιστορική σημαντικότητα, ενσυναίσθηση.</p>	<p>Μελέτη πρωτογενών και δευτερογενών οπτικών πηγών (αρχιτεκτονικά κατάλοιπα, αναστηλωμένοι ναοί και αρχιτεκτονικές τους αναπαραστάσεις, παραστάσεις θεοτήτων στη γλυπτική και κεραμική, χάρτες με πανελλήνια ιερά και μαντεία) και συζήτηση για τη σημασία της θρησκείας στη ζωή των αρχαίων.</p> <p>Παρατήρηση αναπαραστάσεων για τα</p>

	<p>διαφορές στη διοργάνωση των αγώνων τότε και σήμερα.</p> <p>Να εκτιμήσουν τη σημασία της χρήσης της αλφαβητικής γραφής ως μέσου επικοινωνίας και όχι μόνο καταγραφής.</p> <p>Να ανακαλύψουν και να περιγράψουν συνοπτικά τα χαρακτηριστικά της αρχαϊκής τέχνης και να εξαγάγουν συμπεράσματα για τη ζωή των ανθρώπων μέσα από τη μελέτη του υλικού πολιτισμού της περιόδου.</p>	<p>ρυθμός, γλυπτική, αγγειογραφία, ποίηση, επιστήμες και φιλοσοφία</p>	<p>ολυμπιακά αθλήματα σε αρχαιολογικά ευρήματα και εντοπισμός ομοιοτήτων και διαφορών με τα σημερινά αθλήματα. Συζήτηση για τη σημασία του αθλητισμού και των Ολυμπιακών Αγώνων κατά την αρχαιότητα και τους λόγους αναβίωσής τους στη σύγχρονη εποχή.</p> <p>Παρατήρηση επιγραφών με αλφαβητική γραφή, ανάγνωση του κειμένου τους (σε μετάφραση) και σύγκρισή τους με κείμενα καταλόγων σε πινακίδες της γραμμικής Β'. Εξαγωγή συμπερασμάτων.</p> <p>Μελέτη οπτικών πηγών από την αρχαϊκή γλυπτική, κεραμική και μικροτεχνία (τεχνουργήματα) και συζήτηση για τα χαρακτηριστικά και τις χρήσεις τους.</p> <p>Εναλλακτικά: επίσκεψη σε αρχαιολογικούς χώρους και μουσεία, καθώς επίσης έρευνα σε ομάδες για ζητήματα που αφορούν στην αρχιτεκτονική, τη γλυπτική, τη θρησκεία και την καθημερινή ζωή με αφορμή συγκεκριμένα αρχαιολογικά ευρήματα.</p> <p>Εικαστική δραστηριότητα: Οι μαθητές-τριες επιλέγουν παραστάσεις αγγείων και δημιουργούν τα δικά τους</p>
--	---	--	--

				μελανόμορφα ή ερυθρόμορφα αγγεία βάφοντας με κόκκινη ή μαύρη καραμπογιά τις φιγούρες και το φόντο διαφορετικών τύπων αρχαίων αγγείων.
--	--	--	--	---

4.2 Η Κλασική εποχή (10-11 διδακτικές ώρες)

Τίτλος διδακτικής ενότητας	Στόχοι	Ιστορικές έννοιες		Ενδεικτικές δραστηριότητες- προτάσεις αξιολόγησης
		Πρωτογενείς	Δευτερογενείς	
Οι Περσικοί Πόλεμοι Το περσικό κράτος. Η Ιωνική Επανάσταση. Η σύγκρουση Ελλήνων και Περσών: οι εκστρατείες, οι μάχες και οι ναυμαχίες. Οι συνέπειες των Περσικών Πολέμων.	Οι μαθητές και οι μαθήτριες: Να αντιληφθούν τις διαφορές ανάμεσα στον ελληνικό και στον περσικό κόσμο σε πολιτικό, κοινωνικό και πολιτισμικό επίπεδο. Να μελετήσουν τα κυριότερα γεγονότα του πολέμου ανάμεσα στις ελληνικές πόλεις και τους Πέρσες, όπως επίσης να αξιολογήσουν τα αίτια και τις συνέπειες των Περσικών πολέμων.	Περσικό κράτος, ιωνική επανάσταση, μοναρχία, απολυταρχικό πολίτευμα, επανάσταση, ανεξαρτησία, εκστρατεία, πόλεμος, στρατός, ιππικό, μάχη, ναυμαχία, συμμαχία, υποδούλωση,	Χρόνος, χώρος, ιστορικές πηγές (γραπτές και οπτικοακουστικές πηγές), αιτιότητα, ομοιότητα και διαφορά, ενσυναίσθηση	Μελέτη μικρών διασκευασμένων αποσπασμάτων από τον Ηρόδοτο για τα χαρακτηριστικά των Περσών και σύγκριση με τα ήδη γνωστά ιστορικά δεδομένα για την ελληνική κοινωνία στην αρχαϊκή εποχή. Μελέτη χρονογραμμής με τα βασικά γεγονότα των Περσικών Πολέμων και μελέτη ιστορικού χάρτη για την τοποθέτηση των υποκειμένων της

	<p>Να αναλύσουν τις συνθήκες, τις διαφορές και τις ομοιότητες των πολεμικών συγκρούσεων σε στεριά και θάλασσα και να τις συγκρίνουν με το παρόν.</p> <p>Να προβληματιστούν για τις επιπτώσεις του πολέμου στη ζωή των ανθρώπων μελετώντας κρίσιμες καταστάσεις από τους Περσικούς Πολέμους.</p> <p>Να αντιπαραβάλουν και να αξιολογήσουν τη συμβολή των ηγετών και των στρατιωτών στην έκβαση μιας μάχης ή ενός πολέμου.</p>	<p>τριήρης, στρατιωτική φάλαγγα, Αθήνα, Σπάρτη.</p>	<p>δράσης στον ιστορικό χώρο της αρχαιότητας (Ανατολή – Μεσόγειος). Δημιουργία εννοιολογικού χάρτη με αξιοποίηση στοιχείων για τον χώρο, τον χρόνο, τα αίτια, τα αποτελέσματα και τους πρωταγωνιστές των φάσεων του πολέμου.</p> <p>Αξιοποίηση γραπτών ή οπτικοακουστικών πηγών (ντοκιμαντέρ, ταινίες) σχετικά με συγκεκριμένες μάχες - ναυμαχίες των περσικών πολέμων και συζήτηση των χαρακτηριστικών τους. Σχεδίαση με τη χρήση κατάλληλου λογισμικού της διάταξης των αντίπαλων δυνάμεων.</p> <p>Παιχνίδια ρόλων και δραστηριότητες ενσυναίσθησης με θέματα σχετικά με τη ζωή των προσφύγων Αθηναίων (π.χ. των παιδιών) στην Τροιζήνα, τις αντιδράσεις για την καταστροφή της Αθήνας ή για άλλα ζητήματα σχετικά με τις απώλειες του πολέμου.</p> <p>Μελέτη γραπτής πηγής για τη διαφωνία Θεμιστοκλή-Ευρυβιάδη και αγώνας επιχειρηματολογίας σχετικά με την κατάλληλη στρατηγική πριν την ναυμαχία στη Σαλαμίνα. Αντιπαραβολή</p>
--	--	---	---

				και συζήτηση για τη συμβολή των απλών στρατιωτών και ναυτών του ελληνικού και του περσικού στρατού στην έκβαση του πολέμου.
<p>Από τη Δηλιακή Συμμαχία στην Αθηναϊκή Ηγεμονία</p> <p>Η ισχυροποίηση της Αθήνας. Η Δηλιακή Συμμαχία: οι συμμαχικές πόλεις, οι υποχρεώσεις, η σταδιακή εξάρτηση και οι παρεμβάσεις στο εσωτερικό τους.</p>	<p>Να αναζητήσουν τους σκοπούς ίδρυσης της Α' Αθηναϊκής Συμμαχίας και να εξηγήσουν τη σταδιακή της μετατροπή της σε ηγεμονία.</p> <p>Να αξιολογήσουν τις πολιτικές των Αθηναίων απέναντι στους συμμάχους και να τις ερμηνεύσουν στο πλαίσιο της εποχής.</p>	<p>Δηλιακή Συμμαχία, αθηναϊκή ηγεμονία, αυτονομία, υπογραφή ειρήνης, ναυτικό, συμμαχικό ταμείο.</p>	<p>Χώρος, αιτιότητα, συνέχεια και αλλαγή</p>	<p>Μελέτη αποσπάσματος από την «Ιστορία» του Θουκυδίδη για τον σκοπό της Δηλιακής Συμμαχίας και σχολιασμός των επιχειρημάτων.</p> <p>Μελέτη χάρτη με τις πόλεις που ανήκουν στην Αθηναϊκή Συμμαχία, και διάκρισή τους ανάλογα με τις εισφορές τους στη συμμαχία (χρήματα, πλοία). Εξαγωγή συμπερασμάτων για τις υποχρεώσεις των συμμάχων.</p> <p>Σχολιασμός των συνεπειών της μεταφοράς του ταμείου από τη Δήλο στην Αθήνα και αξιολόγηση των αντιδράσεων των πόλεων-συμμάχων.</p>
<p>Η Αθηναϊκή Δημοκρατία και κοινωνία</p> <p>Η εδραίωση του δημοκρατικού πολιτεύματος στην Αθήνα. Η συμβολή του Κλεισθένη. Τα όργανα και</p>	<p>Να κατανοήσουν και να επεξεργαστούν τα χαρακτηριστικά και την ιδιαιτερότητα της αθηναϊκής δημοκρατίας.</p> <p>Να συγκρίνουν την αθηναϊκή δημοκρατία με τις σύγχρονες δημοκρατίες.</p>	<p>Δημοκρατία, δικαιώματα, Εκκλησία του Δήμου, φυλές, Βουλή των 500, βουλευτές, στρατηγοί, οστρακισμός, δικαστές, πολίτης, μέτοικος, δούλος,</p>	<p>Συνέχεια και αλλαγή, ομοιότητα και διαφορά, ιστορικές πηγές (αρχαιολογικά ευρήματα, δευτερογενείς γραπτές πηγές)</p>	<p>Δημιουργία εννοιολογικού χάρτη με τα χαρακτηριστικά του δημοκρατικού πολιτεύματος (θεσμοί, όργανα, δικαστήρια, αρμοδιότητες, εξουσίες).</p> <p>Μελέτη μικρών αποσπασμάτων από γραπτές πηγές (π.χ. Αριστοτέλης, Πλούταρχος) για την Αθηναϊκή</p>

<p>οι θεσμοί. Εξουσία και πολιτικά δικαιώματα. Οι κοινωνικές τάξεις. Πολίτες-μέτοικοι-δούλοι-γυναίκες. Η εκπαίδευση.</p>	<p>Να διακρίνουν τις κοινωνικές τάξεις στην Αθήνα, τη θέση και τα δικαιώματά τους και να εξηγήσουν τη διαφοροποίηση αυτή σε μια δημοκρατική πόλη.</p> <p>Να αντιπαραβάλουν την κοινωνική θέση των γυναικών με αυτή των ανδρών-πολιτών και να την ερμηνεύσουν στο πλαίσιο της εποχής της.</p> <p>Να εξετάσουν το εκπαιδευτικό σύστημα της Αθήνας για τα αγόρια και τα κορίτσια και να το συγκρίνουν με το αντίστοιχο της Σπάρτης και το σημερινό.</p>	<p>εκπαίδευση, παιδαγωγός</p>		<p>Δημοκρατία και αρχαιολογικών αντικειμένων (όστρακα οστρακισμού, επιγραφές) και συζήτηση για τις συγκλίσεις και τις αποκλίσεις της αθηναϊκής δημοκρατίας με τις σημερινές. Καταγραφή των κύριων χαρακτηριστικών της αθηναϊκής και της σύγχρονης δημοκρατίας σε δίστηλο πίνακα.</p> <p>Δημιουργία κοινωνικής πυραμίδας της Αρχαίας Αθήνας (πολίτες, μέτοικοι, δούλοι, γυναίκες) και σχολιασμός της.</p> <p>Μελέτη οπτικών πηγών (από την αρχαία ελληνική τέχνη) και δευτερογενών γραπτών πηγών για τη θέση της γυναίκας και των δούλων στην αρχαία Αθήνα και εξαγωγή συμπερασμάτων.</p> <p>Συζήτηση σε ομάδες για την εκπαίδευση των παιδιών στην Αθήνα και τη Σπάρτη και για τις διαφορές με τα σύγχρονα εκπαιδευτικά συστήματα.</p>
<p>Ο Πελοποννησιακός Πόλεμος</p> <p>Η σύγκρουση της Αθηναϊκής και της Πελοποννησιακής</p>	<p>Να αναγνωρίσουν και να ερμηνεύσουν τα αίτια και τις αφορμές του Πελοποννησιακού Πολέμου λαμβάνοντας υπόψη το πλαίσιο της εποχής.</p>	<p>Αθηναϊκή Ηγεμονία, Σπαρτιατική Ηγεμονία, Πελοποννησιακός Πόλεμος, μακρά τείχη, λοιμός, εκστρατεία,</p>	<p>Χώρος, αιτιότητα, ομοιότητα - διαφορά, ιστορικές πηγές (πρωτογενείς και δευτερογενείς γραπτές πηγές,</p>	<p>Ανίχνευση της διάκρισης αιτίου και αφορμής μέσα από τη συζήτηση για τις πολιτικές και κοινωνικές συνθήκες την εποχή του Πελοποννησιακού Πολέμου.</p> <p>Μελέτη χάρτη με τις πόλεις-κράτη που</p>

<p>Συμμαχίας. Οι επιπτώσεις στην Αθήνα και την Ελλάδα. Η Ηγεμονία της Σπάρτης. Οι πολιτικές και στρατιωτικές διαμάχες τον 4ο π.Χ. αιώνα.</p>	<p>Να αξιολογήσουν τα αποτελέσματα του Πελοποννησιακού Πολέμου και τις συνέπειες για τις αντιμαχόμενες πλευρές αλλά και για τις πολιτικές εξελίξεις στον ελληνικό κόσμο ως τον 4^οπ.Χ. αιώνα.</p> <p>Να στοχαστούν για τις επιπτώσεις του Πελοποννησιακού Πολέμου στη ζωή των ανθρώπων (καθημερινότητα, πολίτευμα, οικονομία, επιβίωση) μέσα από την περίπτωση του Πελοποννησιακού Πολέμου.</p> <p>Να γνωρίσουν το ολιγαρχικό καθεστώς που επέβαλαν στην Αθήνα οι νικητές του πολέμου και να προβληματιστούν για τον τρόπο με τον οποίο οι Τριάντα Τύραννοι κυβέρνησαν την Αθήνα.</p>	<p>ανακωχή, συνθήκη ειρήνης, τριάντα τύραννοι, ολιγαρχία</p>	<p>οπτικές, οπτικοακουστικές πηγές), ιστορική ενσυναίσθηση, ηθική διάσταση</p>	<p>είχαν εμπλοκή στον πόλεμο και τις περιοχές που αυτός διεξήχθη (Αττική, Μακεδονία, Σικελία, Ελλήσποντος).</p> <p>Μελέτη (σύντομων) πρωτογενών και δευτερογενών γραπτών πηγών και συζήτηση για τις συνέπειες του πολέμου για την Αθήνα, την Σπάρτη (Σπαρτιατική Ηγεμονία) και τον υπόλοιπο ελληνικό κόσμο (διαμάχες, παρεμβάσεις Περσών).</p> <p>Μελέτη σχετικών οπτικών, οπτικοακουστικών ή γραπτών πηγών και δραστηριότητες ενσυναίσθησης, επιχειρηματολογίας ή παραγωγής προφορικού ή γραπτού ιστορικού λόγου, με αφορμή επίμαχα ή τραυματικά ζητήματα του πολέμου: α) οι δυσκολίες στην καθημερινή ζωή στην Αθήνα την εποχή του λοιμού και οι ανθρώπινες απώλειες, β) οι βιαιότητες των Αθηναίων εναντίον των κατοίκων της Μήλου ως παραδειγματική τιμωρία για την τήρηση ουδετερότητας και γ) οι βίαιες πρακτικές του καθεστώτος (Τριάντα Τύραννοι) που εγκαθίδρυσαν οι Σπαρτιάτες στην ηττημένη Αθήνα.</p>
<p>Ο πολιτισμός τον 5^ο και 4^ο αιώνα π.Χ.</p>	<p>Να διερευνήσουν τους βασικούς τομείς της πνευματικής ανάπτυξης</p>	<p>Κλασική εποχή, πνευματικός</p>	<p>Ιστορικές πηγές (υλικά τεκμήρια,</p>	<p>Παρακολούθηση ντοκιμαντέρ σχετικά με την πνευματική ανάπτυξη στην κλασική</p>

<p>Η πνευματική και καλλιτεχνική ανάπτυξη την κλασική εποχή. Η καθημερινότητα, η θρησκεία, οι γιορτές, τα συμπόσια. Τα έργα στην Ακρόπολη. Ο Παρθενώνας.</p>	<p>στην κλασική εποχή (ποίηση, φιλοσοφία, ρητορική, ιστοριογραφία, θέατρο) και να εκτιμήσουν τη σημασία τους στο σύγχρονο κόσμο.</p> <p>Να διακρίνουν τα βασικά χαρακτηριστικά της αρχιτεκτονικής, γλυπτικής και κεραμικής της κλασικής περιόδου και να τα συσχετίσουν με τις κοινωνικές, πολιτικές, θρησκευτικές και καθημερινές ανάγκες των ανθρώπων.</p> <p>Να γνωρίσουν την ιστορία της Ακρόπολης και των μνημείων της και να τα συσχετίσουν με το πολιτικό, οικονομικό, θρησκευτικό και καλλιτεχνικό πλαίσιο της εποχής τους.</p> <p>Να εξετάσουν πτυχές της καθημερινής ζωής των Αρχαίων: ενδυμασία, διατροφή, ψυχαγωγία, θρησκεία (γιορτές, θυσίες).</p>	<p>πολιτισμός, υλικός πολιτισμός, φιλοσοφία, ιστοριογραφία, ρητορική, τέχνη, αρχιτεκτονική, γλυπτική, κεραμική, θέατρο, συμπόσια, γιορτές, θυσίες, καθημερινή ζωή, διατροφή, πολιτιστική κληρονομιά, Χρυσός Αιώνας, Ακρόπολη, Παρθενώνας.</p>	<p>μνημεία, γραπτές πηγές), σημαντικότητα, ομοιότητα και διαφορά</p>	<p>εποχή, σχολιασμός των ιστορικών πληροφοριών και αξιολόγηση της σημασίας τους στο παρελθόν και το παρόν.</p> <p>Δημιουργία και ανάπτυξη εννοιολογικού χάρτη με τις εξής βασικές έννοιες: ποίηση, φιλοσοφία, ρητορική, ιστοριογραφία, αρχιτεκτονική, γλυπτική, κεραμική.</p> <p>Παρατήρηση οπτικών και ψηφιακών πηγών για την αρχιτεκτονική, γλυπτική, κεραμική της περιόδου. Συζήτηση για τα χαρακτηριστικά τους και εξαγωγή συμπερασμάτων για τις χρήσεις τους. Εναλλακτικά: Επίσκεψη σε αρχαιολογικούς χώρους και μουσεία της περιοχής και αναζήτηση, έρευνα και μελέτη επιλεγμένων εκθεμάτων σχετικών με τις κοινωνικές, πολιτικές, θρησκευτικές και καθημερινές ανάγκες των ανθρώπων.</p> <p>Παρακολούθηση σε βίντεο της ψηφιακής αναπαράστασης της Ακρόπολης (ενδεικτικά: https://www.youtube.com/watch?v=1T4x-WVEVb4) και καταγραφή σε φύλλο εργασίας των οικοδομημάτων της.</p>
--	---	---	--	--

				<p>Εναλλακτικά: Αξιοποίηση της μουσειοσκευής του Κέντρου Μελετών Ακρόπολης για το ίδιο θέμα ή βιβλίων για παιδιά (π.χ. Κ. Χατζηασλάνη, (2000), <i>Περίπατοι στον Παρθενώνα</i>. Ίδρυμα Μελίνα Μερκούρη, Μ. Κορρές, (1994), <i>Από την Πεντέλη στον Παρθενώνα</i>. Αθήνα: Μέλισσα). Συζήτηση για τους τεχνίτες και την τεχνολογία της εποχής, τα υλικά και το κόστος κατασκευής των οικοδομημάτων της Ακρόπολης.</p> <p>Μελέτη (σύντομων δευτερογενών) γραπτών πηγών και οπτικών πηγών σχετικών με την ενδυμασία, τη διατροφή, τα σπίτια, τις γιορτές και τα συμπόσια στην Αρχαία Ελλάδα. Σύνθεση σύντομης ιστορίας για ένα συμπόσιο σε αθηναϊκό σπίτι. Εναλλακτικά: θεατρικό παιχνίδι αναπαράστασης ενός αρχαίου συμποσίου.</p>
<p>Το βασίλειο της Μακεδονίας και η εκστρατεία του Μεγάλου Αλεξάνδρου</p> <p>Η Ελλάδα τον 4^ο αιώνα. Η άνοδος της Μακεδονίας. Η οργάνωση</p>	<p>Να κρίνουν τη θέση της Αρχαίας Μακεδονίας στον αρχαίο κόσμο πριν από την άνοδο του Φιλίππου στην εξουσία.</p> <p>Να ερμηνεύσουν τις σχέσεις της Μακεδονίας με τις ελληνικές πόλεις-κράτη με κριτήριο τα πολιτεύματα,</p>	<p>Βασίλειο Μακεδονίας, αγροτική κοινωνία, μακεδονική φάλαγγα, μακεδονική ηγεμονία, στρατιωτική οργάνωση, εκστρατεία, ανεξιθρησκία,</p>	<p>Χώρος, χρόνος, ομοιότητα και διαφορά, ιστορικές πηγές (γραπτές πηγές, αρχαιολογικά ευρήματα, μνημεία), αιτιότητα,</p>	<p>Μελέτη χάρτη και χρονογραμμής με θέμα την εξέλιξη του κράτους της Μακεδονίας από τον 7^ο έως τον 4^ο αιώνα. Περιγραφή της γεωγραφικής του θέσης και των συνόρων του.</p> <p>Έρευνα σε ομάδες με φύλλα εργασίας που περιλαμβάνουν αρχαιολογικά</p>

<p>μακεδονικού κράτους. Οι σχέσεις με την Νότια Ελλάδα. Ο Φίλιππος και ο Μέγας Αλέξανδρος. Η εκστρατεία του Μ. Αλεξάνδρου. Οι σημαντικές μάχες. Η δημιουργία του οικουμενικού κράτους.</p>	<p>τον υλικό πολιτισμό, την εκπαίδευση και τη θρησκεία.</p> <p>Να αξιολογήσουν την πολιτική και στρατιωτική προσωπικότητα του Μ. Αλεξάνδρου μέσα από την επεξεργασία ιστορικών δεδομένων για την εκστρατεία στην Ανατολή.</p> <p>Να αποτιμήσουν την ιστορική σημασία της επέκτασης των Ελλήνων στην Ανατολή λαμβάνοντας υπόψη το πλαίσιο της εποχής.</p> <p>Να ερευνήσουν και να συζητήσουν την απήχηση του Μ. Αλεξάνδρου από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα.</p>	<p>Περσικό κράτος, Ινδία, εταίροι, εξελληνισμός, πολυπολιτισμικότητα, οικουμενικότητα</p>	<p>πολυπρισματικότητα, ιστορική σημαντικότητα.</p>	<p>ευρήματα από τη Μακεδονία (Αιγές, Πέλλα, τις αποικίες των πόλεων-κρατών της νότιας Ελλάδας) και εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με τους διαφορετικούς κατοίκους στη Μακεδονία. Εναλλακτικά: Επίσκεψη σε αρχαιολογικούς χώρους και μουσεία της Μακεδονίας στις περιπτώσεις που το θέμα συνδέεται με την τοπική ιστορία.</p> <p>Μελέτη χρονογραμμής και χαρτών διαφορετικού τύπου (ιστορικών, πολιτικών, γεωφυσικών) με θέμα την εκστρατεία του Μ. Αλέξανδρου στην Ανατολή (χώρες, θέσεις μαχών, πόλεις, τοπωνύμια). Παρακολούθηση ντοκιμαντέρ, ανάγνωση αποσπασμάτων παιδικών βιβλίων και αντικρουόμενων γραπτών πηγών σχετικών με τη στρατιωτική δράση του Αλέξανδρου, τις πολιτικές που υιοθέτησε για τη διοίκηση του κράτους.</p> <p>Παρατήρηση συμβατικού ή ψηφιακού χάρτη και καταγραφή των πόλεων που ίδρυσε ο Μ. Αλέξανδρος. Σχολιασμός της σημασίας της ίδρυσης των πόλεων για τον εξελληνισμό της Ασίας.</p> <p>Έρευνα σε ομάδες για την επιρροή του</p>
--	--	---	--	---

				M. Αλεξάνδρου μετά την εποχή του ως σήμερα και εντοπισμός χαρακτηριστικών περιπτώσεων όπως τα ονόματα πόλεων, ανθρώπων, τη ζωγραφική, τη λογοτεχνία, το θέατρο σκιών (Καραγκιόζης), τη λαϊκή τέχνη, τον κινηματογράφο.
--	--	--	--	--

4.3 Η Ελληνιστική Εποχή (3-4 διδακτικές ώρες)

Τίτλος διδακτικής ενότητας	Στόχοι	Ιστορικές έννοιες		Ενδεικτικές δραστηριότητες-προτάσεις αξιολόγησης
		Πρωτογενείς	Δευτερογενείς	
Τα ελληνιστικά βασίλεια Τα κράτη των διαδόχων. Η διάδοση του ελληνικού πολιτισμού και οι πόλεις-κέντρα του	Οι μαθητές και οι μαθήτριες: Να εξετάσουν τους λόγους της διαίρεσης της αυτοκρατορίας του Μ. Αλεξάνδρου και της δημιουργίας των ελληνιστικών βασιλείων. Να διερευνήσουν τα αίτια των αλληπάλληλων συγκρούσεων	Ελληνιστικά βασίλεια, διάδοχοι, διάσπαση, συγκρούσεις, μοναρχία, βασίλειο Αιγύπτου, βασίλειο Συρίας, βασίλειο Περγάμου,	Χώρος, χρόνος, αιτιότητα, συνέχεια και αλλαγή	Αξιοποίηση διαδραστικών χαρτών (π.χ. από το Φωτόδεντρο) με το κράτος του Αλεξάνδρου και τα ελληνιστικά βασίλεια. Συζήτηση για τους λόγους δημιουργίας και τα χαρακτηριστικά τους. Μελέτη συμβατικών και ψηφιακών χαρτών και χρονογραμμών με τα σημαντικά γεγονότα και τις γεωγραφικές περιοχές ενδιαφέροντος (Ανατολή, κυρίως Ελλάδα, Ήπειρος, Ρώμη) και τις

<p>ελληνιστικού κόσμου. Οι εξελίξεις στην Ελλάδα. Το βασίλειο της Ηπείρου. Οι Συμπολιτείες.</p>	<p>στην Ανατολή (μεταξύ των ελληνιστικών βασιλείων) και στον ελλαδικό χώρο (Μακεδονία, συμπολιτείες, Σπάρτη) και να προβληματιστούν για τις συνέπειές τους.</p> <p>Να γνωρίσουν την εκστρατεία του Πύρρου και να αποτιμήσουν τις στρατιωτικές του επιλογές.</p>	<p>Αλεξάνδρεια, βασίλειο Μακεδονίας, βασίλειο Ηπείρου, Συμπολιτείες (Αιτωλική, Αχαϊκή)</p>		<p>αλλαγές τους στο χρόνο από το τέλος της κλασικής εποχής ως τον 1^ο αιώνα π.Χ. Παραγωγή ιστορικών ερμηνευτικών κειμένων σχετικά με τα αίτια και τις συνέπειες των συγκρούσεων των κρατών της περιόδου.</p> <p>Μελέτη σύντομων γραπτών πηγών σε ομάδες για το βασίλειο Πύρρο (στρατηγικές ικανότητες, προσωπικότητα, δράση) και εξαγωγή συμπερασμάτων για τη πολιτική και στρατιωτική του δράση.</p>
<p>Ο πολιτισμός την Ελληνιστική περίοδο</p> <p>Η διάδοση του ελληνικού πολιτισμού και οι σημαντικές πόλεις-κέντρα του ελληνιστικού κόσμου (Πέργαμος, Αλεξάνδρεια). Η καθημερινή ζωή. Οι επιστήμες, οι τέχνες, τα γράμματα, οι εφευρέσεις.</p>	<p>Να αποτιμήσουν την σημασία της μετανάστευσης ελληνικών πληθυσμών στην Ανατολή και τις σχέσεις που αυτοί ανέπτυξαν με τους γηγενείς πληθυσμούς. Να προβούν σε συγκρίσεις με προηγούμενα φαινόμενα μετανάστευσης στην αρχαιότητα και με το παρόν.</p> <p>Να μελετήσουν τον τρόπο ζωής των ανθρώπων στα ελληνιστικά βασίλεια και να τον συγκρίνουν με την κυρίως Ελλάδα την ίδια εποχή αλλά και στη διάρκεια των προηγούμενων αιώνων.</p>	<p>Θρησκευτικός συγκρητισμός, μετανάστευση στην Ανατολή, ελληνιστική κοινή, πολυπολιτισμικές πόλεις, οικονομία, εμπόριο, λιμάνια, θαύματα του κόσμου, Βιβλιοθήκη της Αλεξάνδρειας, αρχιτεκτονική, πολεοδομία, πνευματικά κέντρα, εφευρέσεις, τεχνολογία, επιστήμες</p>	<p>Συνέχεια και αλλαγή, ομοιότητα και διαφορά, ιστορικές πηγές (πρωτογενείς και δευτερογενείς πηγές, αρχαιολογικά ευρήματα)</p>	<p>Συζήτηση για τους λόγους μετακίνησης κατοίκων από την Ελλάδα στην Ανατολή, για τις σχέσεις ανάμεσα στις διαφορετικές ομάδες ανθρώπων στην Ελληνιστική εποχή και για την αξία και τα αποτελέσματα της αλληλεπίδρασης των πολιτισμών (οικονομία, γλώσσα, θρησκεία, ιδέες). Σύγκριση με τις μετακινήσεις πληθυσμών (αποικισμοί) σε προηγούμενες περιόδους και σύνδεση με το παρόν.</p> <p>Εικονική περιήγηση σε πόλεις της Μικράς Ασίας (π.χ. Μίλητος): http://www.fhw.gr/choros/miletus/360vr/gr/index.html?hs=15) και συζήτηση για την εικόνα μιας ελληνιστικής πόλης (πολεοδομία, ναοί, αγορά, θέατρο).</p> <p>Μελέτη σύντομων γραπτών και οπτικών πηγών σε ομάδες με θέμα τον τρόπο ζωής (ψυχαγωγία, θρησκεία, εκπαίδευση, θέση της γυναίκας) στις πόλεις της Ανατολής και σύγκριση με αυτόν στις πόλεις του ελλαδικού χώρου.</p>

	<p>Να μελετήσουν τις εξελίξεις στις τέχνες, τα γράμματα και στις επιστήμες στα ελληνοιστικά χρόνια και να ερμηνεύσουν τη σημασία τους τόσο για τους ανθρώπους εκείνης της εποχής όσο και στο παρόν μέσα από συγκεκριμένα παραδείγματα.</p>		<p>Έρευνα σε ομάδες για τα τρία από τα επτά θαύματα του κόσμου (Φάρος της Αλεξάνδρειας, Κολοσσός της Ρόδου και Βωμός του Δία Σωτήρα στην Πέργαμο) που έγιναν στα ελληνοιστικά χρόνια. Επέκταση-συσχέτιση με τα άλλα τέσσερα θαύματα.</p> <p>Μελέτη οπτικών και δευτερογενών γραπτών πηγών για την λογοτεχνία, τις επιστήμες (π.χ. ιατρική) και την τεχνολογία της περιόδου (π.χ. σημαντικές εφευρέσεις). Συζήτηση για τη σημασία τους στο παρελθόν αλλά και στο παρόν και εξαγωγή συμπερασμάτων.</p>
--	--	--	--

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΟΙ ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΦΑΚΕΛΟΙ Δ΄ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

Κυνηγοί, αγρότες, ναύτες και τεχνίτες στο προϊστορικό Αιγαίο (3-4 διδακτικές ώρες)

Ο θεματικός φάκελος συνδέεται με το κεφάλαιο 3 του Προγράμματος Σπουδών για την Δ΄ Δημοτικού («Η προϊστορική εποχή») και έχει ως θέμα του την οικονομία των ανθρώπων στην προϊστορία: από το τροφосуλλεκτικό στο παραγωγικό στάδιο (γεωργία, κτηνοτομία), αλλά και στην ανάπτυξη των ανταλλαγών, του εμπορίου, της βιοτεχνίας και των θαλάσσιων ταξιδιών. Μέσα από την επεξεργασία του συγκεκριμένου φακέλου οι μαθητές, με οδηγό τον υλικό πολιτισμό της περιόδου, θα διερευνήσουν τις οικονομικές δραστηριότητες και τα επαγγέλματα στην προϊστορική περίοδο, θα εκτιμήσουν την αλληλεπίδραση του ανθρώπου με το φυσικό περιβάλλον στην εξεύρεση τροφής και πόρων, θα διαπιστώσουν τους διαφορετικούς τρόπους, τρόπους και συνθήκες παραγωγής και τις αλλαγές τους στο χρόνο.

Από το σπήλαιο των Πετραλώνων στα μυκηναϊκά ανάκτορα (3-4 διδακτικές ώρες)

Ο θεματικός φάκελος συνδέεται με το κεφάλαιο 3 του Προγράμματος Σπουδών για την Δ΄ Δημοτικού («Η προϊστορική εποχή»). Μέσα από την επεξεργασία του οι μαθητές θα εξετάσουν τις επιλογές των ανθρώπων της προϊστορικής περιόδου στον ελλαδικό χώρο αναφορικά με την εγκατοίκηση τους (σπήλαια - καταυλισμοί, οικισμοί της νεολιθικής εποχής, πόλεις και ανακτορικά κέντρα του Αιγαίου), θα αποτιμήσουν τις αλλαγές στο χρόνο και θα τις διασυνδέσουν με αντίστοιχες κοινωνικές, οικονομικές και πολιτισμικές αλλαγές των προϊστορικών κοινωνιών από την Παλαιολιθική περίοδο έως την Εποχή του Χαλκού.

Οι θεοί του Ολύμπου στη γη (3-4 διδακτικές ώρες)

Ο συγκεκριμένος θεματικός φάκελος συνδέεται με το κεφάλαιο 4.1 «Η γεωμετρική και η αρχαϊκή εποχή» και αναφέρεται στην αρχαία θρησκεία, στα μεγάλα ιερά της αρχαιότητας (Δελφοί, Ολυμπία, Ακρόπολη Αθηνών) και τις λειτουργίες τους (χρησμοί, θυσίες, γιορτές, αθλητικοί αγώνες, αμφικτιονίες). Μέσα από την επεξεργασία του συγκεκριμένου φακέλου οι μαθητές θα μελετήσουν τις θρησκευτικές αντιλήψεις και τις πρακτικές των αρχαίων Ελλήνων, θα διερευνήσουν τους θεσμούς που τις υποστηρίζουν και τους σκοπούς που αντικατοπτρίζονται σε αυτούς.

Ανθρώπων έργα (3-4 διδακτικές ώρες)

Οι ναοί, τα αγάλματα και τα αγγεία στη γεωμετρική, αρχαϊκή και κλασική εποχή: οι ρυθμοί, η εξέλιξη, οι χρήσεις, οι σημασίες και τα νοήματα του υλικού πολιτισμού. Τα πνευματικά έργα: ποίηση, θέατρο, φιλοσοφία, επιστήμες και συμβολή τους. Ο θεματικός φάκελος μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο επεξεργασίας μετά την ολοκλήρωση των υποκεφαλαίου 4.2. «Η κλασική εποχή» όπου οι μαθητές θα μελετήσουν όψεις του υλικού πολιτισμού (αρχιτεκτονική, γλυπτική, κεραμική) και της πνευματικής ανάπτυξης (γράμματα, επιστήμες) στην Αρχαία Ελλάδα, θα ερμηνεύσουν τη σημασία τους για τους ανθρώπους εκείνης της εποχής σε σχέση με τις αξίες που πρεσβεύουν και θα προχωρήσουν σε διασυνδέσεις με το παρόν.

Οι αρχαίοι κάνουν πόλεμο (4-5 διδακτικές ώρες)

Ο θεματικός φάκελος μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο επεξεργασίας μετά την ολοκλήρωση των υποκεφαλαίου 4.2. «Η κλασική εποχή» και μέσα από την επεξεργασία του οι μαθητές θα εξετάσουν την έννοια του πολέμου ως μια σημαντική πτυχή της ελληνικής αρχαιότητας, θα εκτιμήσουν το ρόλο και τη σημασία του για τις πόλεις – κράτη και θα αναγνωρίσουν την ανθρώπινη του διάσταση μέσα από τις έννοιες της αιτιότητας και των συνεπειών για τις ζωές των ανθρώπων εκείνης της εποχής αλλά και τις ζωές μας σήμερα. Οι μαθητές θα κωδικοποιήσουν τα διαφορετικά είδη και τις μορφές του πολέμου (αμυντικοί, επιθετικοί, ηγεμονικοί, θρησκευτικοί) μέσα από τις περιπτώσεις των Περσικών πολέμων, τις συγκρούσεις για την ηγεμονία της Ελλάδας και τους ιερούς πολέμους, θα ασχοληθούν με την τεχνολογία του πολέμου και θα αξιολογήσουν τη σημασία του πολέμου για τη ζωή των αρχαίων Ελλήνων.

Οι αρχαίοι στην ειρήνη (4-5 διδακτικές ώρες)

Ο θεματικός φάκελος μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο επεξεργασίας μετά την ολοκλήρωση όλων των κεφαλαίων της Δ΄ τάξης και έχει ως θέμα του την καθημερινή ζωή στην αρχαιότητα (ασχολίες, διατροφή, ενδυμασία), τη ζωή μέσα και έξω από το σπίτι, τα συμπόσια, τις γιορτές, την άθληση και την εκπαίδευση. Μέσα από την επεξεργασία του συγκεκριμένου φακέλου οι μαθητές θα σκιαγραφήσουν την καθημερινή ζωή στην αρχαιότητα και θα μπορούν να την συγκρίνουν με όψεις της ζωής μας σήμερα, εξετάζοντας και ερμηνεύοντας δεδομένα για τις καθημερινές ασχολίες, την κοινωνική και οικογενειακή ζωή, τις συνήθειες και τις δραστηριότητες των ανθρώπων.